

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wyszukiwarki naukowe w oczach studentów II i III stopnia studiów

Author: Agnieszka Łakomy

Citation style: Łakomy Agnieszka. (2012). Wyszukiwarki naukowe w oczach studentów II i III stopnia studiów. "Nowa Biblioteka" (Nr 2 (2012), s. 131-141).

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Agnieszka Anna Łakomy
Zakład Czytelnictwa
Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej
Uniwersytet Śląski w Katowicach
e-mail: agnlak@gmail.com

WYSZUKIWARKI NAUKOWE W OCZACH STUDENTÓW II I III STOPNIA STUDIÓW

ABSTRAKT:

W artykule omówiono zagadnienia wyszukiwarek ogólnego przeznaczenia oraz zalety wyszukiwarek naukowych. Przedstawiono wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów II i III stopnia studiów w aspekcie wykorzystania wyszukiwarek specjalistycznych.

SŁOWA KLUCZOWE:

Informacja naukowa. Internet. Student. Wyszukiwarka. Wyszukiwarka naukowa.

Wprowadzenie

W dobie społeczeństwa informacyjnego ogrom informacji znajdujących się w Internecie przerasta wyobrażenia, a ilość nowych danych niezmiennie rośnie. Wobec tego coraz ważniejsze staje się umiejętne poruszanie po zasobach umieszczonych w sieci, tak aby dotrzeć jak najszybciej do poszukiwanej informacji. Najistotniejszą kwestią zdaje się być odpowiedź na pytanie z czego korzystać, żeby informacja znaleziona w Internecie najbardziej odpowiadała naszym potrzebom i oczekiwaniom.

Najczęściej wybieranym narzędziem wyszukiwawczym są wyszukiwarki internetowe ogólnego przeznaczenia. Pozwalają one odnaleźć potrzebną informację w zasobach znajdujących się w Internecie. Bardzo często na wybór wyszukiwarki ma wpływ jej popularność, ale również trafność wyników. Korzystając z wyszukiwarek internetowych najczęściej posługujemy się językiem słów kluczowych bądź (coraz częściej) językiem naturalnym, który najbardziej oddaje sens poszukiwanej informacji. Wyszukiwarka dysponując wymienionymi przez użytkownika słowami, dokonuje ich porównania z charakterystykami wyszukiwawczymi dokumentów w bazie, po czym uzyskane rezultaty wyświetlane są w postaci listy odnalezionych witryn internetowych, na których znajdują się szukane wyrazy. Najczęściej do takiej listy dołączane są również różnego rodzaju dodatkowe informacje, jak np. język, w jakim został napisany dokument, odsyłacze do stron o podobnej tematyce, lista słów kluczowych czy kopia dokumentu.

W Polsce, jeśli wierzyć statystykom, z najpopularniejszej wyszukiwarki Google korzysta 96% użytkowników sieci [5]. W artykule natomiast omówiono badania przedstawiające popularność wyszukiwarek naukowych wśród studentów. Warto zatem ogólnie przybliżyć ich zalety. Jedną z najistotniejszych to ta, że w procesie wyszukiwawczym pomijają one strony nienaukowe, co w gąszczu ciągle rosnących zasobów staje się bardzo pożądane. Szczególnie cenne jest i to, że na stronach prezentowane są informacje aktualne. Wyszukiwarki naukowe dzięki indeksom i bibliografiom umożliwiają także szybki dostęp do zbiorów o podobnej jak wyszukiwana tematyce. Domeną tego typu narzędzi jest również to, że ukazują już na pierwszej stronie wyniki, które w Google ani innych tradycyjnych wyszukiwarkach albo w ogóle się nie pojawiają, albo pojawiają się na bardzo odległych stronach prezentujących wyniki.

Wyszukiwarki naukowe oferują oprócz możliwości standardowych opcję zamieszczania informacji o liczbie cytowań odnalezionych dokumentów. Z reguły odsyłają one użytkownika do pełnych tekstów dokumentów lub do bibliografii załącznikowych, gdy dokumenty nie są dostępne w Internecie [2]. Wyszukują m.in. dokumenty z bibliotek cyfrowych, repozytoriów wiedzy, artykuły z baz danych specjalistycznych periodyków oraz pozwalają na zawężanie wyszukiwania do konkretnych autorów artykułów lub tytułów czasopism. Wśród przeszukiwanych domen znajdują się m.in. edu, gov, org, com, w tym także domeny uniwersyteckie z całego świata [4].

W Polsce w środowisku akademickim Internet – zarówno dla studentów, jak i pracowników naukowych – jest jednym z popularniejszych narzędzi pracy. Efektywne korzystanie z sieci coraz częściej wymaga jednak znajomości odpowiednich środków oraz umiejętności sprawnego posługiwania się nimi.

Wyszukiwarki naukowe w oczach studentów

Chcąc sprawdzić, w jakim stopniu studenci znają i wykorzystują wyszukiwarki naukowe przeprowadzono badanie ankietowe, którym objęto studentów II i III stopnia studiów z głównych ośrodków akademickich w całym kraju z kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*.

Łącznie w badaniu wzięło udział sześćdziesięciu czterech studentów, w tym pięćdziesięciu dwóch studentów studiów II stopnia i dwunastu reprezentujących III stopień systemu szkolnictwa wyższego.

Kwestionariusz zawierał pięć pytań: dwa zamknięte i trzy otwarte. Ankieta miała na celu sprawdzenie czy studenci studiów magisterskich i doktoranckich znają dostępne źródła informacji w postaci wyszukiwarek naukowych i czy z nich korzystają w swojej codziennej pracy, a jeśli tak to w jakim celu?

W pierwszym pytaniu kwestionariusza studenci mieli wskazać czy są im znane wyszukiwarki naukowe i jeżeli odpowiedź była twierdząca należało podać jakie. 44% badanych (28 osób) stwierdziło, że nie zna tego typu wyszukiwarek, z czego 52% to studenci studiów II stopnia, a 8% studenci III stopnia (Tabela 1).

Tabela 1. Znajomość wyszukiwarek naukowych przez studentów II i III stopnia studiów.

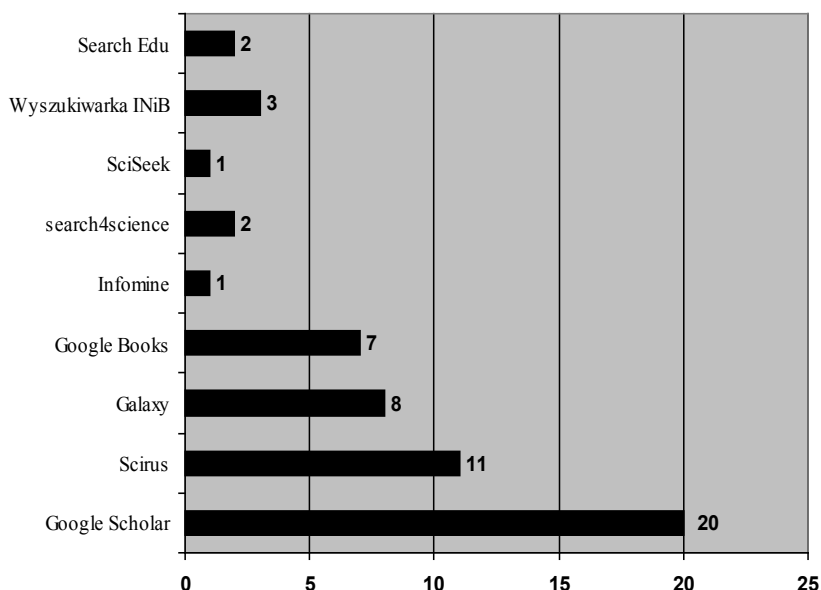
	Studenci				Studenci ogółem	
	II stopnia		III stopnia		liczba	%
	liczba	%	liczba	%		
Znajomość wyszukiwarek naukowych	25	48	11	92	36	56
Nieznajomość wyszukiwarek naukowych	27	52	1	8	28	44

Źródło: Opracowanie własne.

Respondenci deklarujący znajomość wyszukiwarek naukowych (56%) najczęściej wymieniali Google Scholar, która bez wątpienia jest jedną z najpopularniejszych znanych obecnie wyszukiwarek tekstów naukowych. Oprócz tego prawie co czwarty student znał wyszukiwarkę Scirus. Wyniki zatem pokazują, że Google Scholar a zaraz za nim Scirus to wyszukiwarki naukowe cieszące się największą popularnością. Poza tym studenci wymienili: Galaxy, Google Books, wyszukiwarkę INiB, Search

Edu, search4science, Infomine oraz SciSeek (Rysunek 1). Wiele osób wskazało także bazy danych i katalogi, m.in.: ScienceDirect, EbscoHost, LISTA, EMSI, ProQuest, Factiva, Lex Omega, Scopus, Primo, BazTech, DOAJ (Directory of Open Access Journals), CogPrints, WorldCat, Federacja Bibliotek Cyfrowych (FBC), NUKAT – co najprawdopodobniej wynika z utożsamiania tego typu narzędzi z wyszukiwarkami.

Rysunek 1. Wyszukiwarki wymienione przez studentów II i III stopnia studiów w ankiecie.

Źródło: Opracowanie własne.

Na kolejne pytanie dotyczące korzystania z wyszukiwarek naukowych odpowiedzi udzielali już tylko studenci deklarujący znajomość tych narzędzi wyszukiwawczych. Z całej grupy respondentów znających wyszukiwarki naukowe, korzystanie z nich zadeklarowało 42% studentów (Tabela 2), co stanowi zaledwie 23% ogółu badanych.

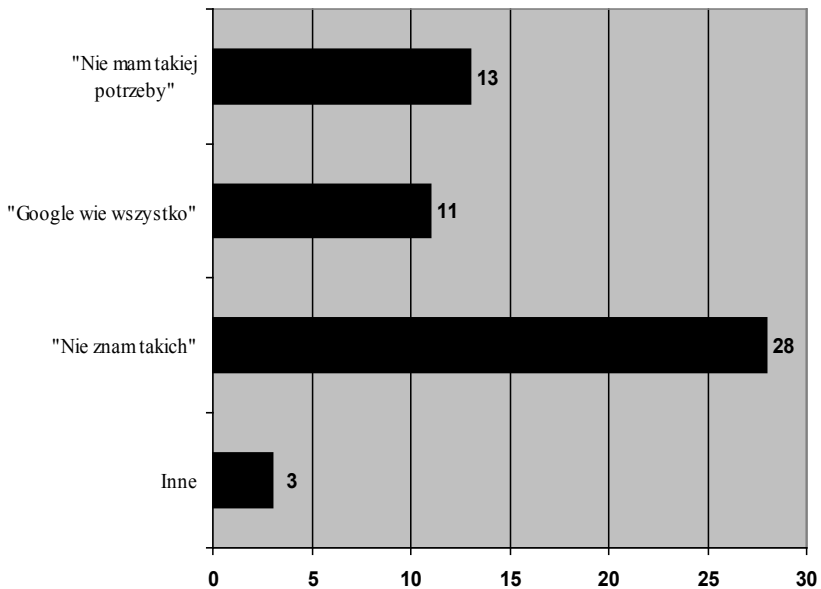
Tabela 2. Korzystanie z wyszukiwarek naukowych przez studentów II i III stopnia studiów.

	Studenci				Studenci znający wyszukiwarki naukowe	
	II stopnia		III stopnia			
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Korzystanie z wyszukiwarek naukowych	4	16	11	100	15	42
Nie korzystanie z wyszukiwarek naukowych	21	84	-	-	21	58

Źródło: Opracowanie własne.

Jednym z najczęściej pojawiających się powodów, dla których studenci nie korzystają z takich narzędzi było to, że ich nie znają (Rysunek 2). Może to nieco dziwić, gdyż w większości ośrodków naukowych kształcących młodych bibliotekarzy studenci uczęszczają na zajęcia, podczas których taka tematyka jest poruszana.

Rysunek 2. Przyczyny niekorzystania z wyszukiwarek naukowych.

Źródło: Opracowanie własne.

Dla przykładu studenci pierwszego roku *informacji naukowej i bibliotekoznawstwa* na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach odbywają obowiązkowy przedmiot *Wyszukiwanie informacji*, a oprócz tego studenci czwartego roku (I MU) na specjalizacji *Organizacja i zarządzanie informacją* uczęszczają na przedmiot *Źródła informacji specjalistycznej*, gdzie również m.in. poznają wyszukiwarki naukowe. Na innych uczelniach jest bardzo podobnie (Tabela 3). Wyniki ankiety mogą jednak sugerować, że przekazywana na zajęciach wiedza była zbyt teoretyczna i niekompletna lub też studenci nie zdawali sobie sprawy, że wiedza zdobyta na początku kształcenia może być istotna i przydatna w dalszej edukacji. Z pozostałych odpowiedzi respondentów wynika, że korzystanie z tych narzędzi nie jest potrzebne, gdyż w zupełności wystarcza im wyszukiwarka ogólnego przeznaczenia Google.

Tabela 3. Zestawienie przedmiotów, na których studenci zdobywali wiedzę o wyszukiwarkach naukowych¹.

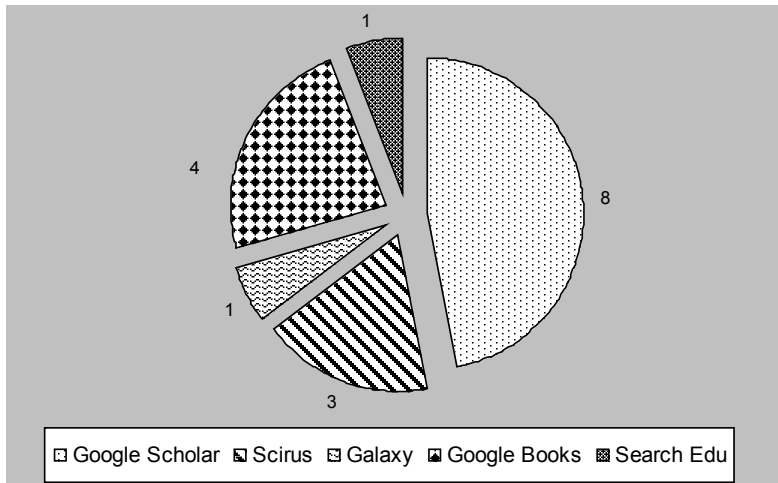
Uczelnia	Przedmiot	
	I stopień	II stopień
Uniwersytet Śląski w Katowicach	Wyszukiwanie informacji	Źródła informacji specjalistycznej (w ramach specjalizacji Organizacja i zarządzanie informacją)
Uniwersytet Jagielloński	Zasoby Internetu	Komercyjne serwisy informacyjne (w ramach specjalizacji Infobrokerskiej)
Uniwersytet Wrocławski	Bazy danych w Internecie	-
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	-	Narzędzia i metody wyszukiwania informacji (w ramach specjalizacji Zarządzanie informacją)
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	Specjalistyczne źródła informacji	-

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie odpowiedzi ankietowanych można stwierdzić, iż najbardziej popularne (w grupie osób korzystających z wyszukiwarek naukowych), są produkty oferowane przez Google (Rysunek 3), co nie jest zaskakujące, gdyż jak wspomniano, zarówno jako wyszukiwarka ogólnego przeznaczenia, jak i wyszukiwarka naukowa Scholar, oferują jedno z lepszych rozwiązań w tej dziedzinie.

¹ Wszystkie nazwy przedmiotów zaczerpnięto od studentów studiujących na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo na wymienionych uczelniach.

Rysunek 3. Wyszukiwarki preferowane przez studentów II i III stopnia studiów.

Źródło: Opracowanie własne.

Respondentów zapytano o to, dlaczego korzystają z wyszukiwarek naukowych. Wśród odpowiedzi znalazły się następujące uzasadnienia:

- dla poszerzenia swojej wiedzy na temat umiejętności poszukiwania danych oraz aby znaleźć informacje przydatne do pisania esejów, prac zaliczeniowych i dyplomowych, także podczas zajęć, gdy potrzebne są informacje w stopniu bardziej zaawansowanym;
- pozwalają uzyskać potrzebne informacje, wyniki tych wyszukiwarek są bardziej relewantne do zapytania;
- uzyskane rezultaty wyszukiwania są najbardziej trafne i adekwatne;
- są przydatne w poszukiwaniu informacji naukowych, pozwalają uniknąć szumu informacyjnego skupiając się na wartościowych źródłach informacji;
- szybciej można dotrzeć do sprawdzonych źródeł naukowych, gdzie znajdują się odwołania do innych publikacji, które również można wykorzystać w pracy naukowej;
- mocno rozproszonych informacji warto szukać na wiele sposobów, wyszukiwarki naukowe są po prostu jednym z nich (co nie oznacza rezygnacji z korzystania z wyszukiwarek ogólnych czy specjalistycznych bibliografii itd.);
- wyszukują informacje z wybranej dziedziny, oferują dostęp do pokaźnego zbioru publikacji z wielu dyscyplin naukowych, co ułatwia pracę własną;

- ułatwiają dostęp do plików w formatach doc, xls, rtf, pdf.;
- odnajdują interesującą informację lub publikację, pomagają wyszukiwać piśmiennictwo na określony temat;
- ponieważ są źródłem rzetelnych informacji.

Odpowiedzi pokazują, że wyszukiwarki naukowe są utożsamiane z rzetelną wiedzą, co z kolei niesie ze sobą dużo większe zaufanie wśród respondentów do tego typu źródeł informacji.

Kolejne pytanie do ankietowanych, którzy zadeklarowali korzystanie z wyszukiwarek naukowych, dotyczyło tego, jakich informacji najczęściej poszukują. Udzielono następujących odpowiedzi :

- publikacji naukowych, opracowań, wyników badań;
- najnowszych rozwiązań w badanej dziedzinie wiedzy;
- informacji biznesowych – sprawozdań finansowych, raportów rocznych bieżących spółek giełdowych;
- informacji związanych z zainteresowaniami zawodowymi oraz naukowymi (np. architektura informacji, user experience);
- informacji bibliograficznych oraz informacji na temat konkretnej książki;
- sprawdzonych źródeł naukowych, artykułów, których przeciętna wyszukiwarka nie znajduje lub wskazuje na dalekich stronach z wynikami;
- pełnotekstowych artykułów naukowych (full text) i prac naukowców na określony temat (najczęściej związany z ekonomią);
- informacji związanych z treściami zajęć akademickich.

Powyższe odpowiedzi jednoznacznie sugerują, że jeżeli już zapada decyzja o korzystaniu z wyszukiwarek specjalistycznych to dlatego, że studenci poszukują informacji konkretnej, rzetelnej i ściśle naukowej, niemożliwej lub trudnej do odnalezienia przez wyszukiwarki ogólnego przeznaczenia.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych badań zauważyć można, iż świadomość istnienia wyszukiwarek naukowych wśród pokolenia odbiorców „z informatyzowanych” od dzieciństwa jest bardzo różna. Praktycznie co drugi student nie zna w ogóle tych narzędzi. Co druga osoba wśród znających wyszukiwarki naukowe deklaruje, że z nich nie korzysta, gdyż nie jest im to potrzebne, bo informacja, której poszukują dostępna jest poprzez wyszukiwarki ogólnego przeznaczenia. Studenci, którzy używają wyszukiwarek naukowych sięgają najczęściej do produktów firmy Google (Scholar, Books), rzadziej do wyszukiwarki Scirus czy Galaxy.

Warto zwrócić uwagę na to, że wśród studentów studiów III stopnia zdecydowana większość, bo aż 92% zna i korzysta z wyszukiwarek naukowych, co wiąże się najprawdopodobniej z ugruntowaną już wiedzą oraz ze świadomością, że narzędzia te oferują dużo bardziej trafne i wiarygodne odpowiedzi.

Niewątpliwie wiedza o tych narzędziach ma współcześnie ogromne znaczenie. Mając jednak na uwadze przeprowadzone badania, może warto zastanowić się czy wyszukiwarki naukowe to na pewno narzędzia niezbędne do efektywnego przeszukiwania zasobów znajdujących się w Internecie, skoro są one tak rzadko wykorzystywane, lub że ważnym czynnikiem we współczesnej edukacji staje się kształcenie z zakresu umiejętności informacyjnych, zarówno na uczelniach wyższych, ale także na etapie wcześniejszej edukacji w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Załącznik 1. Ankieta wykorzystana w badaniach

ANKIETA

Wyszukiwarki naukowe

Witam, nazywam się Agnieszka Łakomy. Jestem studentką II roku studiów magisterskich uzupełniających na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach.

Zwracam się z uprzejmą prośbą o rzetelne wypełnienie niniejszej ankiety. Informuję, że jest ona anonimowa, a otrzymane wyniki posłużą tylko do pracy naukowej. Celem jej jest zbadanie w jakim stopniu studenci II i III stopnia studiów wykorzystują wyszukiwarki naukowe.

1. Czy zna Pan/Pani wyszukiwarki naukowe?

TAK [] (Jakie?

NIE [] (Jeżeli zaznaczona jest ta odpowiedź proszę przejść do pytania numer 5)

2. Czy korzysta Pan z wyszukiwarek naukowych?

TAK [] (Z których najczęściej?

NIE [] (Jeżeli zaznaczona jest ta odpowiedź proszę przejść do pytania numer 5)

3. Dlaczego korzysta Pan/Pani z wyszukiwarek naukowych?

.....

4. Jakich informacji najczęściej poszukuje Pan/Pani w wyszukiwarkach naukowych?

.....
.....

5. Dlaczego nie korzysta Pan/Pani z wyszukiwarek naukowych? (Jeżeli na pierwsze dwa pytania odpowiedź była twierdząca, proszę pominąć to pytanie).

.....
.....

Metryczka:

Płeć

Kobieta []

Mężczyzna []

Stopień studiów

II stopień []

III stopień []

BIBLIOGRAFIA:

- [1] *Google Scholar* [online]. [Data dostępu: 28.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://scholar.google.pl/>
- [2] Pulikowski A.: *Wyszukiwanie informacji w Internecie jako narzędzie rozwoju społeczeństwa wiedzy. W: Biblioteki szkół wyższych w społeczeństwie wiedzy. Uwarunkowania i wybrane zagadnienia. T. 2, Narzędzia i formy funkcjonowania.* Pod red. Ireny Sochy. Katowice 2010, s. 95-119.
- [3] *Scirus* [online]. [Data dostępu: 28.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.scirus.com/>
- [4] Szumilas D.: *Internetowy detektyw.* Warszawa 2008. ISBN 978-83-206-1679-8. Wyszukiwarki naukowe, s.71 – 74.
- [5] *Wyszukiwarki silniki.* W: *Gemius statystyki* [online]. Cop. 2000-2010 Gemius SA. [Data dostępu: 28.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ranking.pl/pl/rankings/search-engines.html>.

Agnieszka Anna Łakomy
Reading Department
Institute of Library and Information Science
University of Silesia in Katowice
e-mail: agnlak@gmail.com

**SCHOLAR SEARCH ENGINES FROM THE VIEW OF UNDERGRADUATE
AND POSTGRADUATE STUDENTS**

ABSTRACT:

The article discusses the issues related to general search engines and the advantages of scholar search engines, and presents the results of the research done on undergraduate and postgraduate students in their use of special search engines.

KEYWORDS:

Information science. Internet. Students. Search engines. Scholar search engines.